

OKUL YÖNETİCİLERİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE ORTAK SINAV UYGULAMASINA YEREL ÇÖZÜM: İLÇE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME MERKEZLERİ

Sabri ÇELİK¹, Mehtap ŞİMŞEK GÜRKAN²

Öz

Bu araştırmanın amacı; ilçe ölçme ve değerlendirme merkezleri oluşturmaya yönelik öğretmen ve yönetici görüşlerini açığa çıkararak alternatif çözümler üretmektir. Araştırma durum deseninin kullanıldığı nitel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu 2023-2024 eğitim öğretim yılında Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan 10 farklı ortaokulda görev yapan 15 öğretmen ve 15 yönetici oluşturmaktadır. Toplanan veriler içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiş ve temalar ile kategoriler belirlenmiştir. Yapılan analizler sonucunda öğretmenlerde 5 tema 28 kategori, yöneticilerde ise 5 tema 27 kategori elde edilmiştir. Öğretmen ve yönetici görüşleri genel olarak ilçe ölçme ve değerlendirme merkezlerinin ortak sınavların yeterli, etkili, tarafsız, ölçülü, kolay, güvenilir ve ekonomik olması, standartların geliştirilmesi, eşgüdüm ve koordinasyonun sağlanması için teşkilat şemasında yer alması yönündedir.

Anahtar Kelimeler: Ölçme ve Değerlendirme, Merkezileşme, Yerelleşme, Ortak Sınav Uygulaması

A Local Solution to the Joint Examination Practice, As Proposed By School Principals and Teachers: The Establishment of District Assessment and Evaluation Centres

Abstract

The aim of this research is to reveal the opinions of teachers and administrators regarding the establishment of district measurement and evaluation centers and to produce alternative solutions. The research is a qualitative study using the case study design. The study group of the research consists of 15 teachers and 15 administrators working in 10 different secondary schools located in the central districts of Ankara province in the 2023-2024 academic year. The collected data were analyzed using the content analysis technique and themes and categories were determined. As a result of the analyzes, 5 themes and 28 categories were obtained for teachers and 5 themes and 27 categories for administrators. Teacher and administrator opinions are generally in the direction of district measurement and evaluation centers being included in the organizational chart for joint exams to be sufficient, effective, impartial, moderate, easy, reliable and economical, to develop standards and to ensure coordination and coordination.

Keywords: Assesment and Evulation, Centralization, Localization, Common Examination Application

¹ **Sorumlu Yazar:** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı, sabric@gazi.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8856-4983

² Öğretmen, Şehit Fatih Alpaslan Ortaokulu, gurkanmehtapsimsek@gmail.com, ORCID: 0009-0005-0324-8751

Giriş

Bilgi çağı ile eğitimde büyük değişimler yaşanmıştır. Teknoloji alanında da süreklilik arz eden gelişmeler eğitim alanını daha çok etkilemiş, tüm bu değişimler yenilikçi uygulamaların geliştirilmesi gerekliliğini zorunlu hale getirmiştir. Yapılandırmacılık, çoklu zeka, proje tabanlı yenilikçi öğrenme süreçleri, geleneksel öğrenme ve öğretme süreçlerini etkilediği gibi, değerlendirme anlayışlarını da etkilemiş, ölçme ve değerlendirme sürecinde geçmişten gelen sonuç odaklı bir anlayış yerini sürece odaklanan bir anlayışa doğru geliştirmiştir (Fourie ve Van Niekerk, 2001).

Eğitim öğretim faaliyetlerinin gelişim göstermesi ile birlikte ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin mevcut durumu da değerlendirilmiştir. Bu gelişimin süreç bazlı izlenmesi için fırsatlar sunan ölçme ve değerlendirme faaliyetleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler açısından nelerin nasıl öğretildiği hususunda farkındalık yaratarak eğitimin kalitesini artırmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda uygulanan standart testler ve geniş ölçekte değerlendirmeler ise günümüzde hesap verilebilirlik açısından önemini hala korumaktadır (Çulha, 2022).

Hesap verilebilirlik ve şeffaflık politikaları ölçme ve değerlendirmenin eğitimdeki önemini artırmıştır (OECD, 2015). Okulların ve eğitim paydaşlarının günümüz koşullarında daha fazla etkileşimde bulunmaları ve açık olmaları istenmektedir (Sa, Lourenço ve Papadimitrou, 2016). Bu beklentiler küreselleşen ve rekabetçi bir dünyada bireylerin yükseköğrenime hazırlanmalarının yanında alanında donanımlı insan gücünün yetişmesinden kaynaklanmakta; nitelikli işgücü oluşturmak amacıyla 1980'li yıllardan beridir süregelen standart test temelli hesap verilebilirlik politikaları günümüzde de değer görmektedir (Ball, Junemann ve Santori, 2017; Verger, Parcerisa ve Fontdevila, 2018).

Ülkemizde standart test uygulamaları ulusal ölçekte yerel ve merkezi olarak sınıflandırabileceğimiz başlıklar altında yapılmaktadır. Bu sınavlar öğretmenler tarafından değerlendirilmesi yapılan yerel değerlendirme ve bakanlık tarafından yapılan merkezi değerlendirme sınavlarıdır (Koç, Yıldırım & Bal, 2008). Milli Eğitim Bakanlığı'nın ulusal ölçekte gerçekleştirdiği ortaöğretime geçiş sınav uygulamasının toplumsal açıdan en fazla bilinen merkezi sınav olduğu görülmektedir. Ulusal ölçekte gerçekleştirilen merkezi sınavların ortaya çıkış amacı ise okullar arasında nitelik olarak büyük ölçüde farklılıkların bulunmasından kaynaklanmaktadır (Büyüköztürk, 2014).

Ülkemizde merkezi sınavları incelediğimizde bu sınavların 1955 yılından itibaren yabancı dilde eğitim veren kolejlerin öğrenci seçme süreci ile başladığı görülmektedir (Güven, 2010). 1964'te fen liseleri, 1985'te Anadolu İmam Hatip Liseleri, 1990'da Anadolu Öğretmen Liseleri ve 2003 yılında Sosyal Bilimler Liseleri merkezi sınav sistemi ile öğrenci alımı gerçekleştirmiştir. 2000 ve 2004 yılları arasında Liselere Giriş Sınavı (LGS) ile öğrenciler kurumlara yerleştirilirken, 2004-2008 yılları arasında Ortaöğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS), 2008-2014 yılları arasında Seviye Belirleme Sınavları (SBS), 2014-2017 yılları arasında Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş sınavları (TEOG) kapsamında

merkezi sınavlar uygulanmış, 2017-2018 eğitim öğretim yılı itibariyle ise Liselere Giriş Sınavı (LGS) yapılmaktadır (Atılgan, 2018; Gür, Çelik, Coşkun, 2013; Kasapçopur, Çakır, Norşenli, & Halay, 2010). Türkiye’de düzenlenen bu sınavların hemen hemen tamamında yıllar içinde isim değişikliğine gidildiği, ancak amaç bakımından çok fazla bir değişikliğe uğramadığı görülmektedir.(Akpınar, 2017; Atar ve Büyüköztürk, 2017; Dinç, Dere ve Koluman, 2014).

Mevcut ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin bireyin kendini tanmasına ve gelişimi hakkında bilgi sahibi olmasına imkan sunmadaki yetersizliği Milli Eğitim Bakanlığı politikaları dahilinde teşkilat yapısı ve bu yapı ile birlikte ortaya konan faaliyetlerin çerçevesini de yeniden şekillendirmektedir. (Reyhanlıoğlu ve Tiryaki, 2021). Tüm bu değişimler ile birlikte Milli Eğitim Bakanlığının teşkilat yapılanması ve bu yapılanmanın örgütün amaçlarına ulaşmada ortaya koyduğu problemleri açığa çıkarmaktadır. Bu problemler gerek akademik çalışmalar aracılığıyla, gerek Milli eğitim şuralarında, gerekse sivil toplum örgütleri, kalkınma planları ve hükümet programları aracılığıyla hazırlanan belgeler ile ortaya konmaktadır (Başaran, 2004; Bursalıoğlu, 2012).

Bu problemlerin ve çözüm sürecinin işlerliği açısından Dokuzuncu Kalkınma Planında “Eğitim Sisteminin Geliştirilmesi” başlığında belirtildiği hedeflerden biri Millî Eğitim Bakanlığının merkezi teşkilat yapısında görev esasına dayalı bir yapılanma sağlanacağı, örgütsel kapasitenin güçlendirileceği ve bu bağlamda taşra teşkilatları ve eğitim kurumlarına yetki ve sorumluluk devrinin sağlanacağı yönündedir. (DPT, 2006). Milli Eğitim Bakanlığının 2009 yılı stratejik plan raporunda bu yapılanma merkez teşkilatı ve yönetim anlayışının işlevsizliği ve örgütün eğitim amaçlarına ulaşmada yarattığı problemleri ortaya koyacak veriler içermektedir. Bu problemlerin çözümünde teşkilatın geleceğin öngörülen koşulları çerçevesinde yeniden yapılandırılması gerekliliğine vurgu yapılmıştır (MEB,2009).

Bakanlık bireye ait bilgilerin ve belgelerin hesap verebilirlik açısından daha iyi izlenmesine olanak sağlayacak nitelikte bir izleme süreci yürütmeyi hedeflemiş, okulların profillerini ortaya koyan bu hedeflerden birinin akademik başarının yıllara göre değişimini içeren göstergeler olduğunu vurgulamıştır. Bu göstergelere ulaşmak ve öğrenci başarısını iyileştirmeye ve izlemeye yönelik olarak da 2018 yılında tüm illere ölçme ve değerlendirme merkezleri kurmuştur (Yalçın, 2019). Tüm bu süreçte amaçlara ulaşmak için eğitim girdilerini eşitlemek kavramsal olarak basit bir konu olmasına karşın beklenen çıktılar eşitleyecek politikalar geliştirmek ve tasarlamak ise oldukça zor olmaktadır (Hanushek ve Kain, 1972).

Merkezi sınavlar tarih, süre, kapsam değişiklikleri, planlama, içinde bulunulan mücbir sebepler, öngörülemeyen olaylar sebebiyle beklenen çıktılar elde edilmesini zorlaştırmaktadır. Bu zorluk eğitimde fırsat eşitliğinin ne derecede sağlandığı sorularını da beraberinde getirmektedir. (Schrijer, 2020). Eğitimin çıktılarında istendik yönde değişim meydana gelip gelmediğini belirleyen, uygulanan programın son ve en kritik kısmı olan değerlendirme sürecinde yeterli düzeyde bir değerlendirmenin oluşum ve işe koşma süreci aynı zamanda hem pahalı hem de zor olmaktadır (Hanushek ve Kain, 1972). Değerlendirmenin gerek zaman,

gerek eşitlik, gerekse harcamalar bağlamında maliyeti; hizmet edeceği kullanım değerini tartışmalı hale getirmektedir (Çulha, 2022).

Tüm bu tartışmalı durumlar çerçevesinde sınav sorularının hazırlık aşamasından basım, dağıtım, uygulama ve değerlendirme süreçlerine değin tüm aşamaların güven ortamında, kolaylıkla, ekonomik ve eşitlik koşulları altında yapılması merkezi sınav uygulamalarından biri olan ortak sınav uygulamasının sürdürülebilir kılınmasını sağlamada büyük öneme sahiptir. Merkezi sınavların sürdürülebilir kılınması ise hesap verebilirlik açısından yerel sınavlara göre daha geçerli ve güvenilir bilgi sağlayarak okulların performans kriterlerini ortaya çıkarmaya ve iyileştirmeye yönelik hedeflerin oluşturulmasına imkan sunmaktadır. Hesap verebilirlik açısından merkezi sınavlar yerel okul sınavlarına göre daha yüksek bilgi değerine sahip olmakta, merkezi sınavlar dünya ekseninde birçok eğitim sistemi içerisinde önemini korumaktadır (Schwerdt & Woessmann, 2016; Wöbmann, 2010). Bu bağlamda bu araştırmanın amacı; programın çıktıları olarak ifade edilen başka bir anlatımla öğrencilerin programdan mezun oluncaya değin kazanmaları gereken bilgi, istidat ve kabiliyetlerini ortaya koyan ortak sınav uygulamalarının yeterli, etkili, tarafsız, ölçülü, kolay ve ekonomik olmasını destekleyecek yerel çözüm önerileri elde etmek, elde edilen veriler ışığında ilçe ölçme ve değerlendirme merkezleri oluşturmaya yönelik görüşleri açığa çıkararak alternatif çözümler üretmektir.

Yöntem

Araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin analizi, sınırlılıkları, etik kurul onayı bu bölümde sunulmuştur.

Araştırma Deseni

Bu çalışmada öğretmen ve yöneticilerin ortak sınav uygulaması sürecinde ilçe ölçme ve değerlendirme merkezlerinin oluşturulmasındaki görüşlerinin betimlenmesine ilişkin olarak nitel araştırma yöntemlerinden durum deseni kullanılmıştır. Durum çalışmasında bir veya birden fazla olay, mekan, sosyal grup ya da birbiri ile ilişkili sistemler derinlemesine araştırılmaktadır. Durum çalışması için mevcut bir olgu durumunu tüm gerçekliği ile araştıran, olgu ile içerik arasında var olan sınırın kesin bir hatla çizilmediği ve birden çok veri kaynağının olduğu durumlarda kullanılan bir yöntem olarak açıklanmaktadır (Yin, 2003).

Çalışma Grubu

Çalışma grubu nitel araştırma örnekleme yöntemlerinden tipik durum örnekleme yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Tipik durum, evrende yer alan çok sayıda benzerlik gösterenler içinden genel olarak incelenen olay veya olguyu açıklayabilme düzeyine sahip bilgi içeren durumları kapsamaktadır (Patton, 2005). Bu bağlamda tipik durumlar, evreni temsil etme gücü olan ve temel nitelikleri açısından evrenden çok fazla farklılaşmayan durumları belirtmek için kullanılmaktadır (Marshall ve Rossman, 2014). Tipik durum örnekleme yöntemini kullanarak yürütülen çalışmalar genellikle genellebilir veriler

üretebilmektedir. Özellikle değerlendirme ve uygulama politikası belirleme araştırmalarında, uygulayıcı ve karar vericilere çok önemli veriler sunabilmektedir (Onwuegbuzie & Collins, 2007).

Araştırmanın çalışma grubunu 2023-2024 eğitim öğretim yılında Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan 10 farklı ortaokulda görev alan 15 öğretmen ve 15 yönetici oluşturmaktadır. Gönüllülük esasına göre belirlenen katılımcılardan öğretmenlere ve yöneticilere ait demografik özellikleri içeren bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğretmenlere ve yöneticilere ait demografik özellikler

Öğretmenler					Yöneticiler				
Öğretmen	Cinsiyet	Yaş	Kıdem	Branş	Yönetici	Cinsiyet	Yaş	Kıdem	Branş
Ö1	Kadın	30	7	İngilizce	Y1	Erkek	40	18	Matematik
Ö2	Kadın	42	12	Fen B.	Y2	Erkek	46	24	Sosyal B.
Ö3	Erkek	42	19	Fen B.	Y3	Erkek	51	26	Beden E.
Ö4	Erkek	37	11	Sosyal B.	Y4	Kadın	47	22	Matematik
Ö5	Kadın	28	2	Türkçe	Y5	Erkek	32	10	DKAB
Ö6	Kadın	35	12	Türkçe	Y6	Erkek	60	38	DKAB
Ö7	Kadın	41	18	Matematik	Y7	Kadın	39	18	Türkçe
Ö8	Kadın	37	15	Türkçe	Y8	Erkek	37	10	Türkçe
Ö9	Kadın	34	10	Matematik	Y9	Kadın	46	23	Matematik
Ö10	Erkek	33	10	Görsel S.	Y10	Kadın	36	11	Matematik
Ö11	Erkek	42	18	Fen B.	Y11	Kadın	30	6	Beden E.
Ö12	Erkek	41	17	Türkçe	Y12	Kadın	34	12	İngilizce
Ö13	Erkek	39	16	Matematik	Y13	Erkek	38	12	Fen B.
Ö14	Kadın	26	1	Matematik	Y14	Kadın	27	4	Matematik
Ö15	Erkek	39	7	Müzik	Y15	Erkek	36	11	Türkçe

Tablo 1’de verilen öğretmenlerin ve yöneticilerin cinsiyetlerine ilişkin dağılım incelendiğinde; cinsiyet dağılımlarında bir cinsiyete yönelik yığılma olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenlerin ve yöneticilerin yaşlarına ilişkin dağılım incelendiğinde öğretmenlerin çoğunluğunun gençlerden, yöneticilerin çoğunluğunun orta yaşlılardan oluştuğu görülmektedir. Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenlerin kıdemlerine ilişkin dağılım incelendiğinde öğretmenlerin çoğunluğunun kıdeminin düşük, yöneticilerin çoğunluğunun kıdeminin yüksek olduğu görülmektedir. Yaş ve kıdem değişkenlerinde öğretmenlere nazaran yöneticilerin orta yaşlı ve kıdemi yüksek olmasının nedeni yönetici atama sürecinde kıdem yılı esasının atama sürecinde etkili olmasından kaynaklanmaktadır. Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenlerin branşlarına ilişkin dağılım incelendiğinde öğretmenlerin yaklaşık % 47’sinin sayısal ders, % 40’inin sözel ders ve yaklaşık % 13’ünün sportif ve sanatsal yetenek ders öğretmeni olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılım sağlayan yöneticilerin branşlarına ilişkin dağılım incelendiğinde yöneticilerin % 40’inin sayısal ders, yaklaşık % 47’sinin sözel ders ve yaklaşık % 13 ‘ünün sportif ve sanatsal yetenek ders öğretmeni olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamında katılımcıların görüşlerine başvurulacak açık uçlu bir soru ve soruya ilişkin 9 sonda oluşturulmuş ve araştırma soruları öncelikle çalışma grubu dışındaki öğretmen ve yöneticilere yöneltilmiş, 4 sorunun açık ve anlaşılır olmadığı tespit edilerek soruların içerik ve biçimlerinde değişime gidilmiş, soru sayısı 5'e düşürülmüş ve veri toplama sürecine geçilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre açık uçlu soru ve 5 sonda sorusu aşağıdaki gibi oluşturulmuştur:

“Ortak sınav uygulaması sürecinde ilçe ölçme ve değerlendirme merkezlerinin oluşturulması Ankara ili merkez ilçelerinde görev alan öğretmen ve yönetici görüşlerine göre nasıl sağlanmalıdır?”

1. Ortak sınav uygulaması sürecinde sınav soruları kim tarafından nasıl hazırlanmalıdır?
2. Merkez ve taşrada bulunan okullar için ortak sınav uygulaması sürecinde sınav sorularının basımı ve dağıtımı nasıl olmalıdır?
3. Ortak sınav uygulaması sürecinde İlçe Ölçe ve Değerlendirme Merkezlerinin oluşturulması nasıl fayda sağlar?
4. Ortak sınav uygulaması sürecinde İlçe Ölçme ve Değerlendirme Merkezlerinde birimler ve görev dağılımları nasıl oluşturulmalıdır?
5. Ortak sınav uygulaması sürecinde İlçe Ölçme ve Değerlendirme Merkezlerinde görev almak üzere öğretmenlere yatay yönlü kariyer imkanı nasıl sağlanmalıdır?

Veri toplama sürecinde katılımcılara açık uçlu sorular sorularak beklenmeyen ve planlanmayan cevapların verilmesine özen gösterilmiş, konu hakkında derinlemesine anlamlı ve detaylı yanıtlar bulmaya çalışılmıştır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün & Demirel, 2012). Veriler yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılandırılmış görüşmelere göre biraz daha esnek görüşmelerdir. (Karaşar, 2009). Araştırmanın görüşme süreci yukarıda belirtilen sorular çerçevesinde yüz yüze ve çevrimiçi olarak gerçekleşmiş, görüşme sürecinde alınan cevapların araştırmanın amacından sapmaması için yoğun çaba sarf edilmiş, katılımcıların ses kaydı istememesi üzerine kayıt alınamamış, görüşme formlarının kayıtları not tutma şeklinde zuhur etmiştir. Katılımcı cevaplarından bazılarının çok kısa, bazılarının çok uzun, detaylı oluş, katılımcının fikrine müdahale etmemek adına yönlendirme yapılmaması olarak ifade edilebilir.

Verilerin Analizi

Araştırma sürecinde görüşmelerden sonra kaydedilen veriler ham veri olarak Micro soft Word yazı işleme programıyla metinlere halinde yazılmıştır. Çalışmada elde edilen verilerin analizi için Strauss ve Corbin (1990) tarafından öne sürülen içerik analizi uygulanmıştır. Veriler kodlanmadan önce uzman bir araştırmacı tarafından verilerin dökümü olan transkriptler satır satır okunmuştur. Verilerin kodlanma çalışma kuramsal bir temele

dayanmadığından tümevarımcı bir yaklaşımla doğrudan veriler aracılığıyla kod listesi oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar belli kategoriler altında birleştirilmesi, kategorilere giren kelimelerin ve cümlelerin sayılması, yorumlanması yolu ve görüşme soru ile alt soruları çerçevesinde temalar bulunmuştur (Silverman, 2001).

İçerik analizi, bir ifadeyi anlamada ve yorumlamada öznel etkilerden kurtularak toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşma amacı taşımaktadır (Şimşek & Yıldırım, 2012). Bu amaçla veriler Akşit (1998) tarafından geliştirilen nitel verilerin sayısallaştırma yöntemi kullanılarak 2 aşamalı olarak elde edilmiştir. Örnek birinci düzey kodlama sürecinde katılımcı görüşleri doğrultusunda oluşturulan kodlar ana kategori ve genel kategori altında toplanmıştır. Birinci düzey kodlama süreci sonunda elde edilen tablolardan ortak kod içeren veriler alt kategorilerle eşleştirilmiştir. Ortaya çıkan kodlardan yola çıkarak verileri genel bir düzeye açıklayabilen ve kodları belirli kategoriler altında toplayabilen temalar bulunmuştur (Şimşek & Yıldırım, 2012). Süreçte bir uzman araştırmacı tarafından aynı süreç takip edilmiş ve ortaya çıkan ortak görüşler neticesinde kodlar ve temalar belirlenmiş, düzenleme yapılarak nihai içerik analiz tablosu oluşturulmuştur. Bu kodlar ve temalar düzenlenerek elde edilen bulgular tanımlanmış ve yorumlanmıştır.

Bulgular

Bu başlıkta katılımcılarla yapılan görüşme sonucunda alıntılar yapılmış ve elde edilen veriler, tablolar halinde düzenlenerek gösterilmiştir. Araştırmada ortak sınav uygulamasına yönelik yerel çözüm önerileri elde etmeye, ilçe ölçme ve değerlendirme merkezleri oluşturmaya yönelik öğretmenler ile yöneticilerin görüşleri alınmış, elde edilen veriler dahilinde kodlar ve temalar oluşturularak katılımcıların görüşlerine ilişkin kod, tema ve frekans değerleri tablolar halinde aşağıda sunulmuştur:

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Ortak Sınav Uygulaması Sürecinde Sınav Sorularının Hazırlanmasına İlişkin Görüşleri

Tablo 2. Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Ortak Sınav Uygulaması Sürecinde Sınav Sorularının Hazırlanmasına İlişkin Görüşlerinin Betimsel Analiz Sonuçları

	Kod	Frekans
Öğretmenler	Okul bazlı olarak zümre öğretmenleri komisyonunca	4
	İl ve ilçe sınav komisyonlarınca	2
	Merkezi olarak bakanlıkça ÖDSGM tarafından	9
	Ortak Soru Havuzu Oluşturarak	1
Yöneticiler	Okul bazlı olarak zümre öğretmenleri komisyonunca	6
	İl ve ilçe sınav komisyonlarınca	4
	Merkezi olarak bakanlıkça ÖDSGM tarafından	6
	Ortak Soru Havuzu Oluşturarak	2

Katılımcı öğretmen ve yöneticilere ortak sınav uygulaması sürecinde sınav sorularının kim tarafından ve nasıl hazırlanması gerekliliği sorulduğunda öğretmen ve yönetici görüşlerinin okul bazlı olarak zümre öğretmen komisyonlarınca, il ve ilçe tarafından oluşturulan komisyonlarca, merkezi olarak bakanlık tarafından ölçme ve değerlendirme genel

merkezlerince, ortak soru havuzları oluşturularak hazırlanması yönünde kodları ön plana çıkarttıkları görülmektedir. Katılımcı öğretmen (N=7) ve yönetici (N=6) görüşlerinin yarıya yakını ortak sınav sorularının hazırlanması sürecinde sınavın merkezden (bakanlık, ÖDSGM) hazırlanması yönünde ağırlık kazanmıştır. Az sayıda katılımcı öğretmen (N=1) ve yönetici (N=2) soru hazırlama sürecinde ortak havuz oluşturulması gerekliliğini ortaya koymuştur. Soruların zümre öğretmenlerince okullarda ve il, ilçe komisyonlarınca hazırlanmasına yönelik katılımcı öğretmenlerin yaklaşık % 53'ü (N=8), yöneticilerin ise yaklaşık % 67'si (N=10) soruların hazırlık sürecinin taşra teşkilatlarınca(okul, ilçe, il) yerelden olmasına yönelik görüşleri ön plana çıkarmışlardır. Ortak sınav uygulaması sürecinde sınav sorularının kim tarafından ve nasıl hazırlanması gerekliliğine ilişkin öne çıkan öğretmen ve yönetici görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Aynı okul türünde görev yapmakta olan öğretmenler tarafından kurulan bir komisyonla hazırlanabilir. Alternatif olarak, her okul kendi zümre öğretmenlerinin hazırlayacağı sorularla bir soru havuzu oluşturabilir ve ilçedeki / ildeki diğer zümrelerin de katılımı ile soru havuzu genişletilebilir.” (Ö1)

“Alanında uzman öğretmenler tarafından ilçe bazında sorular hazırlanıp ilde soru havuzu oluşturulup hazırlanmalı. Bilgiyi ölçecek şekilde hazırlanmış, ezbere dayalı olmayan ve verilmek istenen kazanımı ölçen sorular olmalıdır.” (Y9)

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Ortak Sınav Uygulaması Sürecinde Sınav Sorularının Basımı ve Dağıtımına İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin ve yöneticilerin ortak sınav uygulaması sürecinde sınav sorularının basımı ve dağıtımına ilişkin görüşleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Ortak Sınav Uygulaması Sürecinde Sınav Sorularının Basımı ve Dağıtımına İlişkin Görüşlerinin Betimsel Analiz Sonuçları

	Kod	Frekans
Öğretmenler	Okul bazında okul müdürlüğünce	4
	Okul bazında sınav komisyonlarınca	1
	İlçe mem koordinatörlüğünde	2
	İlçe sınav komisyonlarınca	1
	Merkezi olarak bakanlıkça ÖDSGM tarafından	7
Yöneticiler	Okul bazında okul müdürlüğünce	2
	İlçe sınav komisyonlarınca	1
	Merkezi olarak bakanlıkça ÖDSGM tarafından	12

Katılımcı öğretmen ve yöneticilere ortak sınav uygulaması sürecinde sınav sorularının basım ve dağıtım aşamalarında görevli olacak birimler sorulduğunda öğretmen ve yönetici görüşlerinin okul bazında okul müdürlüğünce, ilçe sınav komisyonlarınca, merkezi olarak bakanlık tarafından ölçme ve değerlendirme genel merkezlerince kodlarını ortak olarak öne çıkarttıkları, öğretmen görüşlerinin ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından ve okul bazında

sınav komisyonlarının hazırlanması yönünde kodları da oluşturduğu görülmektedir. Katılımcı öğretmenlerin yaklaşık % 47'si (N=7) sınav sorularının basımı ve dağıtım sürecinin merkez teşkilatınca (bakanlık, ÖDSGM), % 53'ü (N=8) taşra teşkilatınca (okul, il ve ilçe) yürütülmesi gerekliliği ortaya koymaktadır. Mevcut durum öğretmen görüşlerinin merkeze veya yerele ağırlıklı bir yönelim içermediğini göstermektedir. Sınav sorularının basımı ve dağıtım sürecinin nasıl yürütüleceğine dair yönetici görüşlerinin % 80'i (N=12) merkez (bakanlık, ÖDSGM) yanlısı olarak tezahür etmektedir. Ortak sınav uygulaması sürecinde sınav sorularının basım ve dağıtımında görev alacak birimlere ilişkin öne çıkan öğretmen ve yönetici görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Sınavın yapılacağı sabah bilgisayardan çıktı alınarak yapılması birtakım aksaklıklar oluşturacağı için ilçe milli eğitim koordinatörlüğünde kitapçıkların dağıtılmasının daha verimli olacağı kanısındayım.”(Ö2)

“Bu süreçte merkez ve taşrada bulunan okullar için soruların basımı bakanlıkça hassa bir şekilde dikkatli olarak basımı yapılmalı ve tek elden basım gerçekleşmeli.” (Y13)

“Belirlenen saate sistemde sınav sorularına ulaşıyor ve baskısı gerçekleştiriliyor. Okullardaki bu son dakika hazırlığı teknik aksaklıklardan kaynaklı yapılamayabilir. Örneğin fotokopi makinesinin bozulması, elektriklerin kesilmesi gibi olumsuzluklar bu hazırlıklara engel olabilir. Bu sebeple sınavın gizliliğinin korunması şartıyla sorular il/ ilçedeki birimlere ulaştırılarak sınav sabahı basılmış soruların il veya ilçe aracılığıyla okullara ulaşması sağlanabilir.” (Y10)

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Ortak Sınav Uygulaması Sürecinde İlçe Ölçe ve Değerlendirme Merkezlerinin Oluşturulmasına İlişkin Görüşleri

Tablo 4. Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Ortak Sınav Uygulaması Sürecinde İlçe Ölçme ve Değerlendirme Merkezlerinin Oluşturulmasına İlişkin Görüşlerinin Betimsel Analiz Sonuçları

	Kod	Frekans
Öğretmenler	Sınav sürecinin sorunsuz yönetimi	5
	Sınav sürecinin ve sonucunun güvenilir olması	4
	Sınav sürecinin planlı yürütülmesi	2
	Sınav sürecinin ve sonucunun kolaylıkla yürütülmesi	3
	İl ve ilçeler arasında eşgüdüm sağlayarak standartlar geliştirmesi	1
Yöneticiler	Sınav sürecinin sorunsuz yönetimi	2
	Sınav sürecinin ve sonucunun güvenilir olması	6
	Sınav sürecinin planlı yürütülmesi	3
	Sınav sürecinin ve sonucunun kolaylıkla yürütülmesi	9
	İl ve ilçeler arasında eşgüdüm sağlayarak standartlar geliştirmesi	1
	Faydasının olmayacağı	2

Katılımcı öğretmen ve yöneticilere ortak sınav uygulaması sürecinde ilçe ölçme ve değerlendirme merkezleri oluşturmanın faydalarına yönelik görüşleri sorulduğunda öğretmen ve yönetici görüşlerinin sınav sürecinin sorunsuz yönetimi, sınav sürecinin ve sonucunun güvenilir olması, sınav sürecinin planlı yürütülmesi, sınav sürecinin ve sonucunun kolaylıkla yürütülmesi, il ve ilçeler arasında eşgüdüm sağlanarak standartların geliştirilmesi, ilçe ölçme ve değerlendirme merkezlerinin sürece fayda sağlamayacağına yönelik ortak kodları ön plana çıkardıkları görülmektedir. Ortak sınav uygulaması sürecinde ölçme ve değerlendirme merkezleri oluşturmanın sınav sürecinin sorunsuz yönetim sağlayacağına ilişkin katılımcı öğretmen görüşlerinin üçte bir, (N=5), yönetici görüşlerinin yaklaşık beşte bir (N=2) şeklinde dağılım içerdiği görülmektedir. Az sayıda katılımcı öğretmen (N=1) ve yönetici (N=1) il ve ilçeler arasında eşgüdüm sağlanarak standartlar oluşturulabileceğine yönelik görüş beyan etmiştir. Bu merkezlerin oluşturulmasının sınav süreci ve sonucunun kolaylıkla yürütüleceğine dair yönetici görüşleri (N=9) ağırlık kazanırken, öğretmen görüşleri (N=3) az sayıda katılımcı ile sınırlanmaktadır. İlçe ölçme ve değerlendirme merkezlerinin oluşturulmasının sınav sürecinin ve sonucunun güvenilir olarak yürütüleceğine yönelik hakim yönetici görüşleri (N=6) öğretmen görüşlerinin (N=4) önüne geçmektedir. İlçe ölçme ve değerlendirme merkezleri oluşturmanın süreçte planlı bir yürütme sağlayacağına yönelik katılımcı öğretmen (N=2) ve yönetici (N=3) görüşleri de elde edilmektedir. Ortak sınav uygulaması sürecinde ölçme ve değerlendirme merkezleri oluşturmanın sürece faydasına ilişkin öne çıkan öğretmen ve yönetici görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“İlçe Ölçme ve Değerlendirme Merkezleri ilçede standart bir eğitim anlayışı sağlayabilir, ilçedeki okulların ildeki ve ülkedeki diğer okullar ile arasında köprü olarak çalışmalarını yürütebilir.” (Ö14)

“İlçe Ölçme Değerlendirme Merkezi kurulması sınav öncesinde/esnasında oluşabilecek sorunların çözümünde hız bakımından faydalı olur. Değerlendirmenin de daha hızlı gerçekleşeceğini düşünmekteyim.” (Ö1)

“Ölçme değerlendirme faaliyetlerinin planlanması, sonuçlarının değerlendirilmesi, duruma göre geliştirilmesi ve sonuçlarıyla alakalı okullardaki öğretmenlere geri bildirim verilmesi bakımından önemlidir.” (Ö3)

“Daha koordineli olur. Her okulun süreci usulüne uygun yönetmesini sağlar, takip eder. Sınavların güvenli bir şekilde yapılmasını takip eder.” (Y12)

“Bu merkezlerdeki Ölçme Değerlendirme uzmanları okullardaki öğretmenlerin bu konudaki farkındalığını artırma, planların uygulanmasında eş zamanlılığı sağlama ve bunun önemi konusunda işlevseldir.” (Y10)

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Ortak Sınav Uygulaması Sürecinde İlçe Ölçe ve Değerlendirme Merkezlerinde Oluşturulacak Birimler ve Görev Dağılımlarına İlişkin Görüşleri

Tablo 5. Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Ortak Sınav Uygulaması Sürecinde İlçe Ölçme ve Değerlendirme Merkezlerinde Oluşturulacak Birimler ve Görev Dağılımlarına İlişkin Görüşlerinin Betimsel Analiz Sonuçları

	Kod	Frekans
Öğretmenler	Hazırlanan soruların kontrolünü gerçekleştiren komisyon	1
	Kitapçıkların basım ve dağıtımından sorumlu komisyon	1
	Sınav değerlendirme komisyonu	4
	Denetleme komisyonu	2
	Okullardaki öğretmenlerden oluşan ilçe komisyonu	2
	Zümre öğretmenlerinden oluşan soru hazırlama komisyonu	9
	Analiz ve destek birimleri	1
	Bakanlık ÖDSGM birimleri	2
Yöneticiler	Bölge ölçme ve değerlendirme merkezleri	1
	Okullardaki öğretmenlerden oluşan ilçe komisyonu	2
	Zümre öğretmenlerinden oluşan komisyon	4
	Ölçme ve değerlendirme alanında yetkin komisyonlar	3
	Kitapçıkların basım ve dağıtımından sorumlu komisyon	4
	Sınav değerlendirme komisyonu	4
	Analiz ve destek birimleri	1
	Denetleme komisyonu	1
	Eğitim yöneticilerinden (okul idaresi, şube müdürleri) oluşan komisyon	1
	Hazırlanan soruların kontrolünü gerçekleştiren komisyon	1

Ortak sınav uygulaması sürecinde ilçe ölçme ve değerlendirme merkezlerinde oluşturulacak birimler ve görev dağılımlarına yönelik hakim katılımcı öğretmen ve yönetici görüşleri sınav sürecinin hazırlanmasından uygulanmasına ve değerlendirmesine değin farklı komisyonların oluşturulmasına yöneliktir. Bu bağlamda öğretmen ve yönetici görüşlerinin hazırlanan soruların kontrolünü gerçekleştiren komisyon, kitapçıkların basım ve dağıtımından sorumlu komisyon, denetleme komisyonu, okullardaki öğretmenlerden oluşan ilçe komisyonu, sınav değerlendirme komisyonu, zümre öğretmenlerinden oluşan komisyon yönelik ortak kodları ön plana çıkardıkları görülmektedir. Öğretmen görüşleri içerisinde analiz ve destek birimlerinin (N=1), yönetici görüşleri içinde eğitim yöneticilerinden oluşan (okul idaresi, şube müdürleri) komisyonların oluşturulmasına (N=1), bölgesel bir ölçme ve değerlendirme merkezi kurulmasına (N=1) ve ölçme, değerlendirme alanında yetkin (üniversite hocaları) komisyonların oluşturulmasına (N=3) yönelik farklılaşan kodlar da bulunmaktadır. Bu kategoride kayda değer bulgu soruların hazırlanması sürecinde merkez yanlısı olan öğretmen görüşlerinin ölçme ve değerlendirme merkezleri oluşturulması sürecinde yerele yöneldiği, zümre öğretmenlerinden oluşan soru hazırlama komisyonunca sürecin yürütülmesine dair öğretmen görüşlerinin (N=9) ağırlık kazandığı görülmektedir. Ortak sınav uygulaması sürecinde ölçme ve değerlendirme merkezlerinde oluşturulacak birimler ve görev dağılımlarına ilişkin öne çıkan öğretmen ve yönetici görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Soru hazırlama komisyonu, hazırlanan soruların kontrolünü gerçekleştiren komisyon, kitapçıkların basım ve dağıtımından sorumlu komisyon,

sınav değerlendirme komisyonu, denetleme komisyonu, sınavla ilgili yorum ve değerlendirmeleri dikkate alıp eylem planı hazırlayan komisyon olmalı.” (Ö1)

“Sorular hazır gelecekse, baskının yapılması, dağıtılması, denetimlerin yapılması, sınav analizlerinin yapılması için ayrı ayrı görevlendirmeler yapılabilir.” (Y12)

“Bu merkezlerde Eğitim Fakültelerinin Ölçme Değerlendirme bölümlerinden en az doktora derecesine sahip akademisyenler danışman olarak görev yapmalıdır. Ayrıca öncelikli olarak Ölçme Değerlendirme programında yüksek lisans derecesine sahip olan öğretmenler olmak üzere gönüllü öğretmenlerin tam zamanlı görevlendirilmesi sağlanmalıdır.” (Y10)

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Ortak Sınav Uygulaması Sürecinde Öğretmenlerin İlçe Ölçe ve Değerlendirme Merkezlerinde Görev Almalarında Yatay Yönlü Kariyer İmkanının Nasıl Sağlanacağına İlişkin Görüşleri

Tablo 5. Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Ortak Sınav Uygulaması Sürecinde Öğretmenlerin İlçe Ölçe ve Değerlendirme Merkezlerinde Görev Almalarında Yatay Yönlü Kariyer İmkanının Nasıl Sağlanacağına İlişkin Görüşlerinin Betimsel Analiz Sonuçları

	Kod	Frekans
Öğretmenler	Öğretmenlerin yeterliliklerine bakılarak	4
	Objektif ve somut kriterlere göre	1
	Yüksek lisans eğitimi alanlara öncelik tanınarak	4
	Öğretmen kıdem yılına bakılarak	1
	Öğretmenlere ek ders karşılığı boş günler verilerek	3
	Dikey yönlü kariyer imkanı sunularak	1
Yöneticiler	Öğretmenlerin yeterliliklerine bakılarak	3
	Yüksek lisans eğitimi alanlara öncelik tanınarak	3
	Norm fazlası öğretmenlere görev verilerek	2
	Hizmet içi eğitimler aracılığıyla eğitim sağlanarak	2
	Yeni bir unvan sağlanarak	1

Katılımcı öğretmen ve yöneticilere ortak sınav uygulaması sürecinde öğretmenlerin ilçe ölçe ve değerlendirme merkezlerinde görev almalarında yatay yönlü kariyer imkanının nasıl sağlanacağına ilişkin görüşleri sorulduğunda öğretmen ve yönetici görüşlerinin yüksek lisans eğitimi alanlara öncelik tanınarak, öğretmen yeterliliklerine bakılarak, gönüllülük esasına dayanarak, dikey yönlü kariyer imkanı sunularak(yeni bir unvan) kariyer imkanı sunulmasına yönelik ortak kodları ön plana çıkardıkları görülmektedir. Öğretmen görüşleri içerisinde öğretmenin kıdem yılının esas alınmasına (N=1) ve ek ders karşılığı boş günlerde görevlendirme yapılma suretiyle kariyer imkanı sunulmasına (N=3) yönelik kodları da içerdiği görülmektedir. Yönetici görüşleri içerisinde ise kariyer imkanının hizmet içi eğitimler aracılığıyla sağlanmasına (N=2) ve norm fazlası öğretmenlerin ilçe ölçme ve değerlendirme merkezlerinde görev almalarına (N=2) yönelik bulgulara da rastlanmaktadır.

Oluşturulacak ilçe ölçme ve değerlendirme merkezlerinde görev alacak öğretmenlere kariyer imkanının nasıl sağlanacağına yönelik öğretmen görüşleri, öğretmen yeterliliklerine bakılarak (N=4) ve yüksek lisans eğitimi alanlara öncelik sağlanarak (N=4) şeklinde gelişmiş, yatay yönlü kariyer imkanı sunulmasında ölçütlerin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Yönetici görüşleri de öğretmen görüşleri ile paralel seyretmiş, öğretmen yeterliliklerine bakılarak (N=3) ve yüksek lisans eğitimi alanlara öncelik sağlanarak (N=3) şeklinde ortaya çıkmıştır.

Oluşturulacak ilçe ölçme ve değerlendirme merkezlerinde görev alacak öğretmenlere kariyer imkanının nasıl sağlanacağına yönelik öğretmen ve yönetici görüşleri içerisinde yeni bir unvan elde etmeye yönelik de görüşler açığa çıkmıştır. Yeni bir unvan sınav uygulamaları dahilinde elde edildiği için bu görüşler dikey kariyer imkanı olarak tanımlanmış, yatay kariyer sunmadaki hedeflerle örtüşmediği ortaya konmuştur.

Ortak sınav uygulaması sürecinde öğretmenlerin ilçe ölçme ve değerlendirme merkezlerinde görev almalarında yatay yönlü kariyer imkanının nasıl sağlanacağına ilişkin öne çıkan öğretmen ve yönetici görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Ölçme ve Değerlendirme Merkezlerinde çalıştırılmak üzere seçilecek öğretmenlerin objektif-somut kriterlere göre seçilmesi gerekir. Görevlendirmelerde siyasi, sendikal vb etkenler gözardı edilmelidir. Mümkünse ölçme değerlendirme alanında yüksek lisans eğitimi alanlara öncelik tanınmalıdır.” (Ö3)

“Ölçme Değerlendirme programında yüksek lisans derecesine sahip olan öğretmenler olmak üzere gönüllü öğretmenlerin tam zamanlı görevlendirilmesi sağlanmalıdır.”(Y10)

“Çok da güzel bir uygulama olur. Özellikle yüksek lisansını bu alanda yapan yani ölçme ve değerlendirme alanı üzerinde yapan kişiler için yeni bir çalışma alanı olabilir.”(Y11)

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Merkezi sınavların yapılma amacı eğitime olan aşırı talebin karşılanamaması ve bireylerin daha nitelikli bir eğitim alma isteği ile ifade edilebilmektedir. Uygulanmış ve uygulanmakta olan tüm merkezi sınavlar ise öğrenci ve velileri başarı gerekçesiyle resmi kurumlar dışındaki kurumlara yönlendirmektedir. Sosyo-ekonomik açıdan farklı düzeylerde seyreden veli profilleri öğrenci puan ortalamalarında farklılıklara, yığılmalara ve dengesizliklere yol açmaktadır. Tüm bu şartlar neticesinde sosyo-kültürel ve coğrafi koşullardaki problemler dahil olmak üzere teknik ve mali engeller bir taraftan bazı öğrencilerin okula devamını dahi etkilerken, bir taraftan da eğitime devam etme şansına sahip öğrencilerin akademik başarıları arasında önemli farklılıkların ortaya çıkmasına zemin oluşturmaktadır (Sarier, 2010).

Merkezi sınavlar eğitim ve öğretim sürecinde öğrencilerin belirlenen hedeflere ulaşip ulaşmadığına yönelik geri bildirim sağlamakla birlikte, öğretmen, veli, okul yönetimi olmak üzere eğitimin tüm iç ve dış paydaşları önemli ölçüde etkilemektedir (Jones ve Egley, 2004; Smyth, 2008). Merkezi sınavlara yönelik alan yazın tarandığında merkezi sınavların

öğrencileri ders çalışmaya teşvik ettiğine (Elmore, 2004; Herman, 2004), öğrencilere standartlar çerçevesinde başarılarını açığa çıkartarak karşılaştırma fırsatı sunduğuna (Jones, Jones ve Hargrove, 2003) yönelik pozitif etkilerinden bahsetmek mümkündür.

Merkezi sınavların pozitif etkilerinin yanında negatif etkileri de alan yazında açığa çıkarılmıştır. Bunlar öğrenciler başta olmak üzere öğretmen ve velilerin sınav stresi sebebiyle baskı altında kalmaları, kaygı yaratması ve güdülenme düşüklüğüne sebep olması (Abrams vd. 2003; Buldur & Doğan, 2017; Buyruk, 2014; Dawson, 2012; Genç, 2005; Moses ve Nanna, 2007; Çağlar & Kılıç, 2019), test tekniğinin açık uçlu sorulara cevap verebilme, yazınsal ve sözel ifade becerilerinin gelişimine ket vurduğu (Elmore, 2004; Genç, 2005; Herman, 2004), yönündedir. Merkezi sınavların bir diğer olumsuz yönünün öğretim programı uygulama sürecini sekteye uğrattığı gerçeği olmaktadır (Jones vd. 2003; Smyth, 2008; McMillan, Myran, & Workman, 1999).

Merkezi sınavların olumlu ve olumsuz yönlerinden bahsetmek mümkün olmakla birlikte merkezi sınavların var olma gerçeği ve gerekliliği üzerinde durmak gerekmektedir. Artan genç nüfusla birlikte eğitime talebin artışı okullara, üniversitelere ve işe yerleştirmede seçme ve yerleştirme süreçlerinde merkezi sınavların gerekliliğini açığa çıkarmakta, bu gerçek merkezi sınavların uygulanma zorunluluğunu ortaya koymaktadır. (Dinç, Dere & Koluman, 2014; Kahveci, 2009; Kayapınar, 2006; Özerman, 2007; Yılmaz, 2015;). Bu zorunluluk Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yapılan merkezi sınav uygulamasının güvenlik önlemleri, uygulama zamanı, müfredatın yetiştirilmesi bağlamında ele alınarak düzenlenmesini öngörmektedir (Kahraman, 2014).

Merkezi sınavlarda öğrencilerin gerek uygulama zamanı gerekse müfredat ve planlama bağlamında daha eşit şartlarda sınava tabi olması yerelden merkeze doğru bilgi akışının sağlam olması ile mümkün olabilir. Çalışmada öğretmen ve yönetici görüşleri de ağırlıklı olarak sınav sorularının yerelde hazırlanarak merkeze gönderilmesi ve soru havuzu oluşturulması yönündedir. Bu görüş öğrencilerle yakın ilgilenen öğretmenlerin çocukların bilişsel olgunluğuna yönelik sorular hazırlaması, müfredata ve planlamaya uygun soruların geliştirilebilmesi açısından fayda sağlayarak ortak sınavlarda düşük not dağılımlarının önüne geçebilir.

Merkezi sınavların güven ortamında yapılması, kamuoyunda büyük önem taşımakta, sınavlarla ilgili şaibeli durumlar kamu itibarını zedelemekte ve otoritesine zarar vermektedir (Limoncu, 2023). Çalışmada sınav sorularının basımı ve dağıtımı sürecinde öğretmen ve yönetici görüşlerinin çoğunlukla merkez yanlısı olması da kamuoyunun görüşlerini destekleyebilir. Merkezden yapılan sınavların daha güvenilir olduğu kanısıyla birlikte; sınav sorularının basımı ve dağıtımında merkezden yerele doğru işleyişin zorluk derecesi sınavların güven ortamında gerçekleştirilmesi için yeni alternatif çözümlere ihtiyaç olduğunu kanıtlayabilir.

Güven temelli ve yetkinlik içerisinde yürütülecek bir süreç için oluşturulacak ilçe ölçme ve değerlendirme merkezleri birimlerinde görev alacak öğretmenlere ilişkin yönetici ve

öğretmen görüşlerinin de alanında yetkin ve alan eğitimi almış, özellikle yüksek lisansını ölçme ve değerlendirme alanında yapmış öğretmenler yönünde gelişmesi sınavın hazırlık sürecinden başlamak üzere güven temeline dayandırılması gerekliliğini destekleyebilir. Bu sebeple sınavlara ilişkin kurallar önceden belirlenmeli, soruların hazırlık, sınav evraklarının sınav merkezlerine transferleri ve sınav sonuçlarının değerlendirilmesi süreçlerinde güven ortamının sağlanması gerekmektedir. Bu işleyişin sağlanmasının yanında görünür kılınması, sınav uygulamasının gizlilikle, tarafsızca, bilimsellik ilkelerine uygun biçimde ve güven ortamında yapıldığının kanıtı olmaktadır (Karataş, 2018).

Başaran (2004), eğitimin niteliğinin artması için, örgütten ve yönetimden gelecek her türlü engelin oluşumunu en aza indirmek ve bunların katkılarını en üst seviyeye ulaştırmak için merkezi yönetimle yerel yönetimlerin dengelenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çalışmada ortak sınav uygulamasının ölçme ve değerlendirme sürecinde merkezi ve yerelleşme üzerine yaşanan ikilemleri de açığa çıkardığı görülmektedir. Hazırlanan tüm sorular bireysel olarak tarandığında görüşlerin ağırlıklı olarak merkeziyetçi veya yerel bir eğilimde olmadığı, bireysel görüşlerin her iki eğilime de yatkınlığını açığa çıkarmaktadır.

Merkeziyetçiliğin ve yerelleşmenin oluşturacağı problemler ve ikilemler ancak iki birimin bütünleştirilmesi ile mümkün olmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus merkezi yönetim ve yerel yönetim birbirine karşıt iki yapı olmadığı, Anayasal olan bu kurumların bir bütünü iki parçasını oluşturduğu bilinci ile hareket etme gerekliliğidir (Anayasa madde 123). Nitekim aynı amacı gerçekleştirmeye yönelik ortak görev ve sorumluluklara haizdirler. Bu nedenle merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında dengeli, ölçülü ve tutarlı bir paylaşım yapılarak günün koşullarına uygun eğitim öğretim faaliyetleri gerçekleştirmek mümkündür (TODAİE, 1992).

Ortak sınav uygulamasında sınavların hazırlık sürecinden başlamak üzere basım, dağıtım ve değerlendirme aşamalarında yerelde kurulacak ilçe ölçme ve değerlendirme merkezleri görev alması mevcut veya ortaya çıkması olası problemlerin önüne geçebilir. Okullarda kurulacak soru hazırlama komisyonları aracılığıyla zümre öğretmenleri tarafından hazırlanan belli sayıda soru ilçe ölçme ve değerlendirme merkezlerine gönderilmek üzere soru hazırlama süreci başlatılabilir. İlçe ölçme ve değerlendirme soru komisyonlarınca bu sorular arasından seçilen ve gerektiği takdirde değişiklikler yapılarak hazırlanan soruların il ölçme ve değerlendirme komisyonlarına, il değerlendirme komisyonlarınca seçilen ve gerektiği takdirde değişiklikler yapılarak hazırlanan soruların ölçme, değerlendirme ve sınav hizmetleri genel müdürlüğüne iletilmesi şeklinde yürütülecek planlama ile hem tüm öğretmenlerin sınav uygulaması sürecinde görev alması sağlanmış, hem yerelden merkeze yönelik bir hazırlık çalışması yürütülmüş olur.

Soruların hazırlık sürecinde merkeze yönelimli eğilimin, soruların basımı ve dağıtım sürecinde merkezden yürütülmesi güven ortamının oluşturulmasında etkin bir yöntem olabilir. Ancak merkezden yönetilen bir süreçte ülkenin yerelde bulunan bütün okullarına ulaşmanın zorluğu, soruların basım ve dağıtım sürecinde görevin ilçe ölçme ve değerlendirme

merkezlerine verilmesinin önemini ortaya koymaktadır. Sınav sorularının okul idarelerince değil, ilçe ölçme ve değerlendirme merkezlerince basılması ve sınav sabahı okul idarelerine teslim edilmesi sınavın güven ortamında yapılmasına katkı sunabilir.

Bu bağlamda sınavın hazırlığından başlamak üzere tüm aşamalarında görev alacak birimler, ilçe ölçme ve değerlendirme merkezleri adı altında sınav hazırlama birimleri, sınav uygulama birimleri, sınav basımı ve dağıtım birimleri, sınav değerlendirme birimleri, yönetim birimleri ve denetim birimleri dahilinde oluşturulabilir. Bu birimlerde görev almak üzere, eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında tezli yüksek lisans ve doktora yapmış öğretmenlere belirli ölçütler ve sınav uygulamaları ile yatay veya dikey yönlü bir kariyer imkanı sunulabilir.

Ortak sınav uygulamasının hazırlık, basım, dağıtım, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde yeterli, etkili, tarafsız, ölçülü, kolay ve ekonomik olması yönünde yerel çözüm önerileri elde edilmiş, elde edilen veriler ışığında standartların geliştirilmesi, eşgüdüm, koordinasyon, yönetim, denetim ve uygulama gibi süreçlerin yürütülmesi amacıyla ilçe ölçme ve değerlendirme merkezlerinin merkezden yerele doğru teşkilat şemasında yer alması gerekliliği açığa çıkmaktadır.

Etik Kurul İzin Beyanı

Bu araştırmanın Etik Kurul İzni, Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 13.02.2024 tarih ve 878848 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Bu çalışmada yer alan katılımcıların bilgilendirilmiş gönüllü onam beyanları alınmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar, herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan etmişlerdir.

Araştırmacı Katkı Beyanı

Yazarlar çalışmaya eşit düzeyde katkı sağlamıştır.

Kaynakça

- Abrams, L., Pedulla, J. & Madaus, G. F. (2003). Views from the classroom: Teachers' opinions of statewide testing programs. *Theory into Practice*, 42(1), 18-29.
- Akpınar, B. (2017). Türk eğitim sisteminin merkezi sınav sorunu. *Eğitime Bakış: Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 13(40), 32-40.
- Alves, H. ve Raposo, M. (2010). The influence of university image on student behaviour. *International Journal of Educational Management*, 24(1), 73-85.
- Atar, H. Y. ve Büyüköztürk, Ş. (2017). Temel eğitimden ortaöğretime geçiş: Uygulamalar ve sonuçları. *Eğitime Bakış: Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 13(40), 15-25.
- Atılğan, H. (2018). Türkiye'de Kademeler Arası Geçiş: Dünü-Bugünü ve Bir Model Önerisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 19(1), 1-18. <https://doi.org/10.12984/egeefd.363268>
- Ball, S. J., Junemann, C., ve Santori, D. (2017). *Edu.net. globalisation and education policy mobility*. Abingdon, New York: Routledge.

- Başaran, İ. E. (2004). *Yönetimde insan ilişkileri*. Ankara: Nobel.
- Buldur, S., & Doğan, A. (2017). Performansa dayalı tekniklerle yürütülen biçimlendirmeye yönelik değerlendirme sürecinin öğrencilerin hedef yönelimlerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 143-167
- Bursalıoğlu, Z. (2012). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. (17. Baskı). Ankara: Pegem.
- Buyruk, H. (2014). Öğretmen performansının göstergesi olarak merkezi sınavlar ve eğitimde performans değerlendirme. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 28-42.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). Sınavlar Üzerine Düşünceler, Kalem. *Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi* 2016, 6 (2), 345-356.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., & Çakmak, E. K. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (12. Basım). Ankara: Pegem.
- Çağlar, M., & Kılıç, A. (2019). Merkezi sınav ve öğretmen yapımı sınavların bazı değişkenler açısından incelenmesi: ortaöğretime geçiş sınavı örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(4), 1288-1305.
- Çulha, M. (2022). 21. yüzyıl becerileri ve ölçme-değerlendirme. Filiz, S.B. (Edt.), *21.Yüzyıl Becerilerinin Eğitime Yansımaları* (s 141-173). Pegem.
- Dawson, H.S. (2012). Teachers' motivation and beliefs in a high-stakes testing context. *Unpublished Doctoral Dissertation. The Ohio State University*.
- Dinç, E., Dere, İ. ve Koluman, S. (2014). Kademeler arası geçiş uygulamalarına yönelik görüşler ve deneyimler. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(17), 397-423.
- DPT, (2006). Dokuzuncu kalkınma planı (2007-2013). T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yükseköğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu. plan9.dpt.gov.tr/oik51_yuksekogretim/51legitimy.pdf adresinden 09.03.2024 tarihinde indirilmiştir.
- Elmore, R.F. (2004). Conclusion: The problem of stakes in performance-based accountability systems. In S.H. Fuhman and R.F. Elmore (Eds), *Redesigning Accountability Systems for Education* (pp. 274-296). New York, NY: Teachers College Press.
- Fourie, I., & Van Niekerk, D. (2001). Follow-up on the use of portfolio assessment for a module in research information skills: An analysis of its value. *Education for information*, 19(2), 107-126.
- Genç, E. (2005). Development and validation of an instrument to evaluate science teachers' assessment beliefs and practice. *Unpublished Doctoral Dissertation, College of Education, the Florida State University*.
- Grady, J. S., Her, M., Moreno, G., Perez, C., & Yelinek, J. (2019). Emotions in storybooks: A comparison of storybooks that represent ethnic and racial groups in the United States. *Psychology of Popular Media Culture*, 8(3), 207-217. <https://doi.org/10.1037/ppm0000185>
- Gür, B. S., Çelik, Z., & Coşkun, İ. (2013). *Türkiye'de ortaöğretimin geleceği: hiyerarşi mi, eşitlik mi?* Ankara: SETA Analiz.
- Güven, İ. (2010). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Naturel.
- Hanushek, E. A., & Kain, J. F. (1972). On the value of equality of educational opportunity as a guide to public policy. *On equality of educational opportunity*, 116, 145.
- Herman, J. (2004). The effects of testing on instruction. In S.H. Fuhman & R.F. Elmore (Eds), *Redesigning Accountability Systems for Education* (pp. 141-166). New York, NY: Teachers College Press.

- İnal, Kemal ve Kaymak, Murat (2014). Toplum ve eğitim ilişkisinin bilimi: Eğitim sosyolojisi. M. Ç. Özdemir (Ed.), *Eğitim sosyolojisi* (ss. 2-36) içinde. Ankara: Pegem.
- Jones, B. D. & Egley, R. J. (2004). Voices from the frontlines: Teachers' perceptions of high-stakes testing. *Education Policy Analysis Archives*, 12(39),1-34.
- Jones, G. M., Jones, B. D., & Hargrove, T. (2003). *The unintended consequences of high-stakes testing*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Kahraman, İ. (2014). Merkezi ortak sınav uygulamasının etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 53-73.
- Kahveci, S. S. (2009). Ortaöğretim kurumlarına geçi sürecinde uygulanan sınavların ailelere maliyetinin ailelerin toplam eğitim harcamaları içindeki payı. yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara
- Karasar, N. (2009). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar-ilkeler-teknikler. *Ankara: Nobel Yayın Dağıtım*.
- Karataş, B. (2018). Ösym kanunu'nda düzenlenen suçlar. (Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 5.
- Kasapçopur, A., Çakır, M., Norşenli, F., & Halay, D. (2010). Ortaöğretime geçiş sisteminde SBS ve yeni bir model. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı.
- Kayapınar, E. (2006). *Ortaöğretim kurumları öğrenci seçme ve yerleştirme sınavı (OKS)'na hazırlanan ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kaygı düzeylerinin incelenmesi (Afyonkarahisar ili Örneği)*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Koç, E., Yıldırım, H. ve Bal, Ş. (2008). İlköğretim İkinci Kademe Fen Bilgisi Müfredatı ile Liselere Giriş Sınavları Fen Bilgisi Sorularının Öğrencilerin Kişisel Bilgileri de Dikkate Alınarak Karşılaştırılması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 9, Sayı 3, (35-48)*.
- Limoncu, M. (2023). 6114 Sayılı Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Kanununda Düzenlenen Sınav Suçları. *Journal of Penal Law and Criminology*, 11(1), 124-145. <https://doi.org/10.26650/JPLC2022-1183553>.
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (2014). *Designing Qualitative Research*. New York: Sage.
- McMillan, J. H., Myran, S. & Workman, D. (1999). The impact of mandated statewide testing on teachers' classroom assessment and instruction practices. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED431041.pdf>
- MEB, (2009). MEB 2010-2014 stratejik planı. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_05/08030019_2010_14_sp_genelbilgi.pdf adresinden 09.03.2024 tarihinde indirilmiştir.
- Moses, M. S. & Nanna, M. J. (2007). The testing culture and the persistence of high stakes testing reforms. *Education and Culture*, 23(1), 55-72
- OECD (2015). Evaluation and assessment to improve student outcomes. *Education Policy Outlook 2015 making reform happen* (pp. 93-104). OECD Publishing.
- Onwuegbuzie, A. J. & Collins, K. M. (2007). A Typology Of Mixed Methods Sampling Designs İn Social Science Research. *The Qualitative Report*, 12(2), 281-316.
- Özdemir, M.Ç. (Edt.), *Eğitim sosyolojisi* (s 2-36). Pegem.
- Özerman, D. (2007). Adolescent stress during the preparation period of a high-stakes test:the high school entrance exam in Türkiye.yüksek lisans tezi. Boaziçi Üniversitesi.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative Research*. John Wiley & Sons, Ltd.

- Reyhanlıoğlu, Ç., & Tiryaki, İ. (2021). Ülkemizde Gerçekleştirilen Ölçme ve Değerlendirme Faaliyetlerine Genel Bir Bakış. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2021(16), 70-93. <https://doi.org/10.46778/goputeb.766689>
- Sa, P. M., Lourenço, R. P. ve Papadimitrou, A. (2016). How is transparency being regarded in education management literature?. 19 th Toulon-Verona International Conference Proceedings. <https://sites.les.univr.it/eisc/wpcontent/uploads/2018/07/Moura-e-S%C3%A1-Louren%C3%A7o-Papadimitriou.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Sarıer, Y. (2010). Ortaöğretime giriş sınavları oks-sbs ve pisa sonuçları ışığında eğitimde fırsat eşitliğinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 107-129.
- Schrijer, B. B. (2020). COVID-19 Salgını Süresince Eğitim Hakkı, Fırsat Eşitliği ve Sınavlara İlişkin Temel Problemler. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78(2), 837-884.
- Schwerdt, G., & Woessmann, L. (2017). The information value of central school exams. *Economics of Education Review*, 56, 65-79. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2016.11.005>
- Silverman, D. (2001). *Interpreting Qualitative Data: Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*. Sage.
- Smyth, T. S. (2008). Who is no child left behind leaving behind? The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas, 81(3), 133-137.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory*. Sage.
- TODAİE.(1992). Kamu Yönetimi Araştırma Projesi.
- Verger, Antoni; Lluís Parcerisa ve Clara Fontdevila (2018): The growth and spread of large-scale assessments and test-based accountabilities: a political sociology of global education reforms, *Educational Review*. <https://doi.org/10.1080/00131911.2019.1522045>
- Woessmann, L. (2005). The effect heterogeneity of central examinations: evidence from TIMSS, TIMSS-Repeat and PISA. *Education Economics*, 13(2), 143-169. <https://doi.org/10.1080/09645290500031165>.
- Yalçın, M. T. (2019). Eğitim politikalarının okullardaki yansıması. Cemaloğlu, N. (Edt.), *Eğitimde politika analizi* (s 487-535). Pegem.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2012). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, A. (2015). Ölçme değerlendirmede testler. E. Karip (Ed.), *Ölçme ve değerlendirme*. (ss.52-86). Ankara: Pegem.
- Yin, R. (2003). *Case study research: Design and methods*. Sage.